

Az országos magyar izr. tanító-egyesület

É R T E S I T Ő J E.

Megjelen havonként egyszer.

Felelős szerkesztő: SELIGMAN ELEÁZÁR.

Társ-szerkesztő: CSUKÁSI FÜLÖP.

Az előfizetési pénzek és tagsági díjak
Ózer Zsigmond egyleti pénztárnokhoz
Klauszál-utca 4. szám küldendők.
Szerkesztői iroda Sip-utca 12. sz.

Kiadja az „Orsz. magy. izr. tanító-
egyesület.”

Előfizetési ár: Nem tagok számára
egész évre 2 frt.

Az egyesület tagjainak díjmentesen jár.

Hitoktatásunk.

Ha már *huszonhárom* oldalt szenteltem hitéletünk eme fölötté fontos kérdésének szellőztetésére, megtoldom a *huszonnegyedikkel* is. Szerény füzetem megjelenése óta a sokoldalú buzdításnak annyi nagyrabecsült jelét vettem, hogy meggyőződésemmé vált, miszerint a mindnyájunkat érdeklő kérdés mindenoldalu megvilágítása talán megérdemli a nyomdafestéket.

Három fölötté fontos nyilatkozat fekszik előttem. — Mindhárom nem kizárólagosan a szürke elmélet talaján szedegette a tudás virágait, hanem a tanítás gyakorlati terén évek hosszú során át hervadhatlan érdemeket szerzett és azért mindnyájan nagyrabecsülésünk tárgyát képezik.

Mindhárom egyetért a célban, de külön-külön uton akarják azt elérni. Jele annak, hogy a hitoktatás kérdése még csak ezután fog kibontakozni homályfedte takarójából. Az most már világos előttem, hogy a tudomány nagy tőkét termelő mestereink nem értenek még egyet a „mi”-ben; azt is tudom, hogy a tudomány váltópénzét forgató iskolamesterek sincsenek egy véleményen a „hogyan”-nal.

Mint afféle Schulmeister nagy respektussal viseltetvén az ABC. iránt, fentebb jelzett véleményezéseket ABC rendben fogom a t. olvasónak bemutatni. Még csak aziránt kell a mélyen tisztelt véleményezőktől bocsánatot kérnem, ha netán magánjellegű nyilatkozataiknak a nyilvánosság elé való hurczolása által az illem határát talán túlléptem. Megvallom, hogy a közérdek előmozdításának célja mellett, talán a hiuság is közreműködött nálam ez alkalommal, miért is az illetők szives elnézéseért esedezem.

Körülbelül három éve lesz annak, hogy egy vidéki állami tanítóképző intézet izr. hitvallású hitoktatója, az általa éveken át eszközölt hitoktatás tervezetét (mert némely hitoktató tervezet alapján dolgozik, nálunk sokan nyíltan hangoztatják, hogy a jó tanítónak *nem kell tervezet.*) megakarta változtatni. Ha elmondom, hogy szegény feje a Zsoltárok fordításával

bibelődött, nem csodáljuk, hogy végre benőtt a feje lágya és belátta hogy annak a leendő néptanítónak egészségesebb szellemi táplálékra van szüksége. Elég az hozzá, hogy ezen szándékát bejelentette az ottani igazgató-tanácsnak. Az igazgató-tanács erre az orsz. izr. irodához fordult, az orsz. iroda kikérte a budai állami tanítóképző intézet hitoktatója : főtiszt. **Dr. Goldberg Ráfáel** budai főrabbi ur véleményét, az általa eszközölt *hitoktatás mikénti kezelése ügyében.*

A tudós rabbi készségesen megfelelt a bizalmas megtiszteltetésnek és körülbelől *következőképen nyilatkozott :*

„A nm. m. kir. közoktatási miniszterium által kiadott tanterv az állami tanító- és tanítónőképezdékre vonatkozólag a hit- és erkölcs tanítására nézve a következőket rendeli el:

„Az állami tanítóképezdékekben a hit- és erkölcsstan tanítása órájában a növendékek felekezetek szerint elkülönítve vallástanítóik által taníttatnak az illető *hitfelekezeti egyházi főhatóság által megállapított hit- és erkölcsstani tantárgyakra.* A vallás tanároktól azonban megkivántatik, hogy a hit- és erkölcsstannak nemcsak tárgyát, hanem különösen annak tanítási módszerét is tanítsák.“ Így hangzik a rendszabály a hit- és erkölcsstanításra nézve.

Megjegyzendő azonban, hogy nálunk izraelitáknál, nagy sajnálatra és hátrányára a hittanításnak, nem létezik felekezeti egyházi főhatóság által megállapított tanrend, vagy tanterv, a hittan tanítására nézve, és csakis ezen tény által magyarázható meg azon szomorú jelenség, miszerint csaknem minden egyes izr. iskolában más és más módon és alakban adatik elő a hittan.

Ezen tapasztalatom nemcsak az elemi iskolákra vonatkozik, hanem általában a középiskolákra nézve is; mert oly nagy a különbség és eltérés egymástól, hogyha összeállítanám a különféle hittan előadási módját szeretett honunk sokféle izr. iskoláiban, mert az iskolai év elején széles nagy hazánk minden vidékeiről csoportosan jönnek a tanulók — valódi zürzavar támadna. Mig az egyik iskolában csakis a héber olvasás, sőt még az ugynevezett *német-héber írásra* fordíttatik a szűken mért tanítási idő anélkül, hogy a serdülő gyermek szívébe a lélek és szivemelő erkölcsstanokat előadnák, mások megfordítva teszik. A héber olvasást nem gyakorolják, a bibliát kezökbe sem veszik, hanem csakis egyes történetek magoltatnak be szószerint a gyermekekkel, anélkül, hogy erkölcsstanok fűződnenek ezen bibliatörténet tanításához.

Még nagyobb a czélszerűtlenség és sokkal irányzatlanabb az előadás a középiskolákban. Itt történik, hogy az egyik tanár előadja a zsoltárok könyvét, azaz egy pár zsoltár átfordíttatik gyakran oly növendékekkel, kik a héber abc-ét sem ismerik, mások pedig a középkor vallás bölcsészeti könyvek egyikét adják elő annélkül, hogy a növendékek a zsidók történetét ismernék.

Hozhatnék példát arra, hogy felvétellett a budai képezdébe oly tanuló, ki négy vagy hat gymnasiumi osztályt végzett és pedig kitünő érdemsorozattal a hittanból és midőn kérdezém David vagy Salamon király történetéről, akkor azt felelé, ezt nem tanultuk, mi csak Raschit fordítottunk, és hogy ezen tanuló nem tudta, hogy ki és hol élt az a Raschi, azt nem szükséges felemlitenem. Sőt még az is fordult elő, majdnem szégyen ezt felemlíteni, hogy egy 4-ik gymnasiumi osztályt végzett tanuló még a tiz parancsolatot sem tudta, és a héber olvasással nem foglalkozott soha életében.

Szerény véleményem szerint a mélyen tisztelt Elnökség a nagybecsű

és üdvös hatásköréhez tartozó feladatának megfelelni, ha valamikép oda törekednék egyformaságot vagy egyöntetűséget behozni valamennyi iskolába, úgy hogy az elemi iskolától kezdve a középtanoda 8 osztályáig, minden osztályra nézve megállapíttatnék a tanterv és a tananyag. Csakis akkor lehetne sikert felmutatni a hit- és erkölcsstanítás terén.

Ezen bevezetés és megjegyzéseim után bátor vagyok a hozzám intézett kérdésekre felelni és ama tananyag részletes felosztását, úgy szinte annak módszerét, mint ezt már tiz év óta és mondhatom jó sikerrel, gyakoroltam, a mélyen tisztelt Elnökséggel közölni.

Az első tanévben. 1. A bibliai történet Salamon király haláláig, mint a tananyag egyik részét, és 2. a kötelességről: mint felebaráti szeretet, szorgalom, takarékoság, hűség stb. mint a tananyag második részét adom elő (Tankönyv: Löw Lipót, bibl. történet és Deutsch Henrik. Életforrás III. füz.)

A II-ik tanévben: 1. Salamon halálától a II-ik templom lerombolásáig, mint a tananyag egyik részét és 2. az ünnepekről, szertartásokról, imákról stb. mint a tananyag II-ik része (Tankönyv: Löw Lipót bibl. tört. Goldberg R. a zsidó nép és irodalom története, Deutsch Henrik Életforrás III. és IV. füz.)

A III. tanévben a miniszteri rendszabály értelmében 1. gyakorlati tanítás a fentemlitett tananyagból. 2. Zsidók története mai napig; mert jogosan kívánható, hogy a tanító, mint mivel ember, legalább vallás történetének és felekezetének főbb mozzanataival ismerkedjék meg, és ezért a zsidó nép és irodalom történetét rövid vázlatokban ismertetem meg a tanulókkal az utolsó évben Továbbá 3. Isten ismeret és isten szolgálat. (Tankönyv Goldberg R. a zsidó nép stb. Deutsch H. Életforrás I. és II. füz.)

Megjegyzem azou kívül, hogy a héber ismeretekkel bíró tanulók számára az életforras bibliai idézetei, valamint kisebb nagyobb válogatott fordítások a bibliából és ezekkel kapcsolatban a héber nyelvtan főbb élvai és alapszabályai minden tanfolyamban előadatnak.

Ezt vélem azon tananyag feldolgozására nézve szükségesnek és el nem engedhetőnek a felekezetnélküli képezdekben kiképeztetett tanítókra nézve; mert csakis a fentemlitett tananyag összege képezheti az elemi iskolákban szükségeltett hit- és erkölcsstanítására vonatkozó anyagot, nem pedig a héber nyelv vagy biblia tanulmányozása, mely a talmud-thora iskolához tartozik.

Nem is lehet ez másképp, mert őszintén megvallom, hogy részemről szemfényvesztésnek tartom azon sok helyütt divatozó hittanítást, mely a *felekezetnélküli községi elemi iskolákban* is (holott csak egy, legfőlebb két óra hetenkint áll e hitoktató rendelkezésére) a héber olvasással vagy bibliai fordítással akarnak feladatuknak megfelelni. — Ugyanis a nevezett *kötelezett hit- és erkölcsstant*, melyet az állam jogosan minden felekezet részéről megkíván, csakis a történeti, erkölcsstani s szertartársi dolgokra, nem pedig a héber nyelv elsajátítására terjedhet ki, és ha a héber nyelv és biblia fordítás mindennek daczára mégis taníttatik, akkor sajnálom, hogy ki kell mondanom azon szót, miszerint a gyermekek és a szülők elámitatnak és félrevezettetnek, mert sem a vallás főelveit is igazságait, sem történetét, sem pedig a hébert nem fogják alaposan megismertetni a növendékekkel. — Ez oly igazságon alapszik, melyet minden józan és az igazi tényállást eltitkolni nem szándékozó tanférfiu elismerni köteles. Azonban meggyőződéseim szerint, minden izr. hitközség szent feladatához tartozik, ott a hol felekezeti iskola nem létezik, azon tanulók számára

(és hála Istennek mondhatjuk, hogy Magyarországon még nagy azoknak száma, kik nemcsak az ugynevezett kötelezett hittant, hanem a *vallástant* is alaposan megakarják ismerni) *talmud thora* iskolákat szervezni. Ezen iskolák feladata a heti szünnapokat, úgy mint a nagy szünidőt felhasználni a héber nyelv és biblia sőt misna és talmud tanítására. — Mind-ezeket azért voltam bátor felhozni, mivelhogy ebből kiderül, miszerint szerény véleményem szerint ezen tananyag, melyet a *felekezetenélküli* állami tanítóképzésekre fentebb kijelölni bátorkodtam, honunk minden hasonló intézetére alkalmazandó; a zsoltárok, vagy más bibliai könyvek fordítása és fejtegetése pedig a felekezeti izr. tanítóképzés teendőjéhez tartozik.*

— — — — —
Ezek után ki merné még tagadni, a zsidó hitoktatás kérdésének létezését ?

— — — — —
Hazánk egyik legtudományosabb főrabbi, a congressusi szabályzatok egyik érdeműs szerzője, a nem rég lapunkban is érdemlegesen méltányolt „Életforrás“ írója : főtiszt. Hochmuth Ábrahám veszprémi főrabbi ur, e sorok írójához következő nagyrabecsült sorokat*) intézte:

„Tisztelt uram !

Fogadja hálás köszönetemet a becses küldeményért, melylyel megtisztelni sziveskedett, valamint elismerésem kifejezését azért, hogy vallásunkat oly közel érintő érdek ügyében nyíltsággal s bátorsággal sikra lépett. Mi vidékiek nem ismerhetjük az ecsetelt bajokat, mert néhány községet kivéve, vannak mindenütt hitfelekezeti iskoláink, és ezekben legfeljebb a hitoktatás minőségéről lehet szó. De Budapesten, hol izr. tanulók ezrenként járnak a közös iskolába : ott a hitoktatás életkérdés, és milyensége- és eredményétől függ a vallás léte s fentartása. Szívem mélyéből kívánom tehát nemes s buzgó törekvésének a legjobb sikert. Csak ne lankadjon s ne nyugodjék, míg el nem éri, ha nem is egészben, de legalább megközelítőleg nemes célját.

Emlékiratában kifejtett nézeteit úgy mint panaszait általában osztom s teljes igaza van, hogy mi magy. izraeliták, a meglevő törvényekkel s rendeletekkel sem élünk. Jól emlékszem, hogy mily nagyon örültem az 1871-iki rendeletnek, az állami tanítóképzés látogató izr. hallgatók hitoktatását illetően; de ezen rendelet is, mint a többi, irott malaszt maradt. Igaz, hogy sok mondani valóm volna ezen zítált ügyekről, de arra se helyem, se alkalmam nincs. Nem is használna, mert a segélynek máshonnan kellene jönnie.

E mondottak után engedje, hogy egynehány észrevételt csatoljak soraimhoz :

9. lapon azt mondja, „hogy a congressusi szabályzat megfelekezett a községi iskolákat látogató izr. tanulók hitoktatásáról gondoskodni.“ Ezen tervezet szerzője lévén, kötelességem, ezen szemrehányást elhárítani. A XI. szakasz tartalmazza az ide való határozatokat.

14. l. 1) Az első pontot, hogy az elemi iskolákban is lehetne két egymásután következő osztályt összevonni, nem helyeslem. Ily összevonás mindenik osztály kárára volna. Melyik osztályt vegye a tanító előbb tekintetbe a két órányi előadásban ?

*) A tudós főrabbi ur, *felkérésünk tolytán* szives volt megengedni, hogy közérdekekkel bíró *magánjellegű* becses sorait nyilvánosságra hozzuk. Fogadja e helyütt is mély köszönetünket. Cs.

15. l. A tantervezetet illetőleg általános kifogásom az, hogy az elemi iskola első 4 osztályában oly sok *tantárgy* szerepel. Ezen 4 osztályban hit- és erkölcstan a biblia történettel együtt adassék elő s legyen ment minden abstract fogalomtól. Csak az V. és VI. osztályban, a honnan a tanulók az életre átlépni készülnek, ott adassék elő az izr. hit vázlata, hogy a tanulóknak *egységes képe* legyen az izr. vallásról, és tudják *miben különbözik meg ezen vallás más vallásoktól*. Ezért nem egyezem tervezetének azon pontjába sem, hogy az V. és VI. elemi osztály az I. és II. polgári iskolával összevonassék. Mert amazok már kilépnek az iskolából, ezek pedig még 4 évig maradnak az iskolában, és azért az imént kifejtett cél elérése — hogy a vallástant egészében ismerjék — az V. és VI. osztályig volna elhalasztandó.

Hogy már az I. vagy II. elemi osztályban — 2 tanóra mellett — a héber olvasás- s imafordítás oktassák a tanulókat, azt didaktikai ellenesnek tartom. A tanulók tudják előbb az anyanyelvet olvasni. Ha ez megvan, a tanulók egy hónap alatt tanulhatják az idegen nyelv olvasását. A veszprémi izr. iskolában, az első tanév utolsó két hónapjában hozzáfogunk a héber olvasáshoz és elérjük a célt. A német olvasás csak a II. tanév II. felében kerül a sorra.

Tehát nem csak elméletből, hanem tapasztalathól szólok. — Mire is fogná előbb azt a rövid két órát az első két osztályban fordítani? A bibliai történetre vagy a hit- s erkölcstanra? A rövid imákat, vagy a *ברכות*-t lehet magyar betűkkel betanulni. A héber olvasás pedig halasztassék el a III. s IV. osztályra, a hol könnyen s erőltetés nélkül tanulhatják *)

Tantervezetének egyéb pontjaira nem akarom észrevételeimet kiterjeszteni, csak azokat vettem figyelembe, melyek kirivóknak látszottak. Ne

2) Főrabbi urnak fentebbi becses megjegyzéseire legyen már most szabad saját igazolásunkra következőket felhoznom :

A congressusi szabályzatra vonatkozottakat *kénytelen vagyok ezután is fentartani*. Ugyan is említett XI-ik szakasz *öt és egyfél sorban* intézkedik ugyan a községi népiskola hitoktatásáról, holott én *érdemleges* intézkedésről szóltam, mialatt természetesen nem mást, mint *részletes tantervet* értek, és *ezt* a congressusi szabályzatokban nem találom.

Az osztályok összevonása ellen tett óvását teljesen *jogosultnak* tartom, csak hogy *némely* iskolában oly csekély számú izr. növendék található, hogy az osztályok összevonása kikerülhetlen és ezen körülményt figyelembe kellett vennünk.

Ugyancsak gyakorlatból meritett tapasztalaink vezették arra, hogy az V—VI. iki népiskolai és az I—II. polgáriskolai osztályok számára bátran egy-és ugyanazon (betetező) tananyagot nyujtsunk, minthogy a növendékek, II—III polgári osztálynál többet *vajmi ritkán* látogatnak, *a felsőbb osztályok gyereén vannak látogatva és így, a tetővel nem késhettünk akkorára, mikor már nincsen kit- vagy mit betetőzni*.

Az alsóbb népiskolai osztályok héber olvasásának mellőzésére vonatkozó megjegyzését *magam részéről* szívesen aláírom, *A bizottság e tekintetben concessiót tett a rabbinismusnak*.

Ugyanily értelemben nyilatkozott csekélységem: az 1880-ik évben tartott orsz. izr. tanítóegyesület közgyűlésén (Lásd „Értesítő“ 1880-ik évf. 118-ik lap., csak hogy akkor *indítványom megbukott*.

A többi b. megjegyzéseket szívesen elfogadhatjuk.

Cs.

utánozzuk a német mestereket mindenben, és kövessük az értelmes módszert.

Bocsánatot kérek, ha netalán terhére lettem hosszú levelemmel. Az ügy iránti érdeklődés birt reá.

Tiszteletem nyilvánítása mellett maradtam kész szolgája
Veszprém, 1882. ápril 8-án Hochmuth Ábrahám.“

Ezek után ki merné még kétségbe vonni a zsidó hitoktatás kérdésének létezését ?

— — — — —
— — — — —

Főtisztelendő Dr. Kohn Samuel és Dr. Kayserling, évek óta gyakorlatilag is közreműködnek a középiskolai növendékek hitoktatásában és tagadhatlan, hogy sokat tettek már a hitoktatás kérdésének rendesb mederbe való terelése ügyében. Az iskolaügyi szakosztályban, iskolaszékek ülésein, a fővárosi közoktatásügyi tanácsban, szószéken, társadalmi uton: hathatós felszólalásuk által sokat lendítettek a dologban és nagyrészen ezen kedvező körülménynek köszönhető, hogy tarthatatlan állapotaink még nem váltak tarthatlanabbakká.

A fővárosi hitoktatás ügye éber megfigyelésüknek tárgyát kepezi évek óta.

A legutóbb tartott VI—VI kerületi iskolaszéki ülésen, főt. Dr. Kohn Samuel hitszónok ur, körülbelül következőleg nyilatkozott a napirenden levő kérdés ügyében :

A hitoktatás ügyének országos szervezése bármennyire *kívánatos* volna, de tekintve mai viszonyainkat *lehetetlennek* tartja. Áttérve a fővárosi hitoktatás kérdésére, legfontosabbnak tartja az emlékirat 8-ik pontját, mely a *hittani osztályzatnak érvényre való emelését célozza*.

Szerinte, ez nemcsak kizárólagosan zsidó, hanem általános egyházi szempontból volna elintézendő.

A hitoktatók testületté való tömörülését illetőleg, szintén csak helyeselheti, a hitközség annak idején majd kijelöli azon az ügy iránt meleg érdeklődéssel viseltető tagjait, kik ezen tanácskozmányokat figyelemmel kísérni hivatva lesznek.

Ami a hetenkinti követelt minimalis tanidőt illeti, reménye van, hogy legközelebb mindenhol meglesz.

Aminek legsürgősebben kell elejét venni : az a jelenleg divó kétszeres ünnepeken való tanítási szünetelés.

A kétszeres ünnepek megtartása lényegesen csorbitja a szükre szabott tanidőt.

Legsürgősebben kell oda hatnunk, hogy a tanév elején a szülék körözünyben figyelmeztessenek a hitoktatás fontosságára és hathatós támogatásuk kikérendő, mely támogatás nélkül a legbuzgóbb tanítónak fáradozása is meddő munka marad.

Czélszerűnek találja, hogy minden hitoktató pontos jegyzéket vezessen, a hitoktatást hanyagul látogató növendékekről, a hanyag iskola-látogatás időről-időre a szülék tudomására hozandó. Kéri ezen pontnak az emlékiratban való különös hangsúlyozását.

Áttérve a tulajdonképeni tananyagra, illetve a benyújtott tanterv javaslatra, indítványa oda irányul : tekintettel arra, hogy a könyvkészítő bizottság függetlenül az iskolaszék határozatától már is javában dolgozik az új könyveken és így az ügy halasztást alig tűrhet : mondja ki az iskolaszék, hogy az általa kiküldött bizottságnak tervezete tétessék át a

könyvkészítő bizottsághoz, mely bizottság lehetőleg tekintetbe vegye a tantervben foglalt és esetleg általa célszerűnek találandó részeket.

Összegezve mindhárom nyilatkozatot, eltekintve a módozatoktól, szavazásra bocsáthatom szerény füzetemben foglalt legfontosabb kérdéseit.

Első kérdés : Létezik-e általában izr. hitoktatási kérdés hazánkban? Mindhárom szavazat *igen*nel felel.

Második kérdés: Hozzáláthatunk-e most a kérdés országos rendezéséhez?

Kettő: *igen*nel, (Hochmuth és Dr. Goldberg) egy: (főt. Dr. Kohn ur) *nem*mel felel.

Harmadik kérdés : Szükséges-e egy általános és részletes tanterv? Egyhangulag *igen*.

Negyedik kérdés : Megfelel-e a fővárosi közös iskolák izr. hitoktatása a jogos kívánalomnak? Egyhangulag *nem*.

Ötödik kérdés : Tanítsuk-e a héber olvasást a hitoktatásra szűken kiszabott *hivatalos órák alatt*? Egy szavazat határozottan *nem*mel felel, hanem külön talmud-thora felállítását sürgeti. (Dr. Goldberg.) Egy: csak a népiskola közép-osztályaitól kezdve (Hochmut) hozza javaslatba. Egy szavazat (Dr. Kohn) nyomban az alsó osztályokban kívánja taníttatni.

A tanukihallgatás eszközöltetvén, vádló és vádlott meghallgatása után kimondhatjuk az ítéletet: *a közös iskolákban ez időszerinti alapon nyújtott hitoktatása gyarlónak találtatván, a paedagogiai és theologiai illetékes bíróság kimondja rá a bűnöst.*

Ne takargassuk hibánkat, ne dedelgessük továbbra is a rendszerelenséget, lássunk a reformhoz mig reformálni való alapot találunk.

Csukási Fülöp.

Hogyan készül a német fiblia.

Első közlemény.

Az „Értesítő“ tisztelt olvasói tudják, hogy német olvasókönyveink első részének szerkesztésével, engem bizott meg az izr. orsz. tanítóegyesület központi választmánya. Ez minden esetre megtiszteltetés, ha meggondoljuk, hogy egy abcés könyvnek szerkesztése felette nehéz feladat, és mert megtiszteltetés, kötelességemnek, és hozzá teszem kellemes kötelességemnek tartom, egyesületünk organumát igénybe venni a célból, hogy azon tisztelt üggyársaimnak, kiket könyvem sorsa közelebbről érdeket, alkalmat nyujtsak arra, hogy egyelőre legalább futó pillantást vethessenek azon műhelybe, melyben e könyv készül.

Olvasókönyvem egyik kiegészítő részét teszi azon már közkézen forgó német olvasókönyveknek, melyeket egyesületünk kiadott. E könyv azonban, csak akkor válhatik azzá, ha engem is azon paedagogiai és egyéb, egy olvasókönyv szerkesztésére befolyó, némelykor másodrangu, de mindenesetre szükségképi tekintetek és nézőpontok vezérelnek, melyek a már elkészült magyar- és német-olvasókönyveknek szerzőit vezérelték. — És csakugyan. Engem azon elvek és tekintetek vezettek, melyek a következő sarkételben kulminálnak: *Az olvasókönyv kizárólagosan oly anyagot foglaljon magában, mely minden ízében töltetlenül kepző hatást biztosító, mely tehát alkalmas arra, hogy a gyermek összes lelki erejét, tehetségeit foglalkoztassa, összehangzóan képezze és fejlessze.* A kérdés csak az, hol keresendő ez anyag? Az e kérdésre való felelet a következő tényekből ered:

A nép élete (a legszorosabb értelmében véve) egyszerű és eredeti mindaddig, míg a természet nyújtotta környékének és saját, e környezet minemiségéből eredő egyediségének közvetlen befolyása alatt áll. Miután pszichológiailag igazolható és már is kétségbevonhatatlanul igazolt dolog, hogy a nép eszejárása, kedélyéletének tisztasága és naiv volta individualitásnak természetes és természetszerű eredménye: világos, hogy a nép eszejárása csak addig egyenes és eredeti, kedélyelete csak addig a tisztaság és gyermekdedség jellegével bír, míg az, bármi uton-módon importált idegen gondolkodásmód által lényegüktől távol eső irányba nem tereltetik. A nép jellemének leghivebb visszatökrözői a nép- és népies jellegű költészet termékei, melyek a nyelvészetet és történelemírást egyaránt érdeklik. De mióta a paedagogia mivelői szemlét tartva azon tényezőknél, melyeknek az eddigi, a minden alapot nélkülöző, a fogalmak zavarából eredő paedagogia képző hatást tulajdonított, csak azon nevelőtényezőket szemelték ki felhasználás céljából, melyek csakugyan nevelni és képezni hivatják, és Herbart pszichológiájának alapján új nevelő-tényezők után néztek: azóta gyarapodtak ezek oly tényezővel is, mely minden ízben feltétlenül képző hatást biztosító, t. i. azzal, mely a nép- és népies jellegű költészeti termékekben rejlik. Herbart paedagogiai iskolájának legnagyobb érdemeinek egyike az, hogy ő volt az első, ki e költészet termékeinek nagy képző hatását egész terjedelmében és valójában felismerte. Azon népköltészeti gyűjteményekhez, melyeket kimagasló szellemek buzgalma és ügyszeretete eredményeztek, a paedagogusnak is van köze és az egyesületünk részéről olvasókönyveknek szerzésével megbizottak életük is ebbeli jogukkal, valamint én sem hagytam figyelmen kívül, hogy a Grimm testvérek, Achim von Armin, Clemens Brentano, Simrock és mások nemcsak német nyelvészek és történészek számára gyűjtöttek elévülhetlen kincseket, hanem magam-szörű emberek és olvasókönyveik számára is.

Német bibliámnak kis olvasóim egyediségének megfelelő anyagát, mely könyvem harmadik, prózai és költői csoportra oszló részét teszi, ezen és hasonló gyűjteményekből merítém. Valjon miért? — Megmondom. Alig van az anyagi és intellectualis életnek keretén belül oly két elem, mely annyi és egymáshoz oly közel fekvő érintkezési pontokkal dicsekedhetnék, mint a szó legsajátosabb értelmében vett népnek kedélyvilága és a szellemi fejlődés folyamatában levő gyermeké. A gyermek élete csak addig a boldogító ártatlanságnak kinyomata, míg oly nevelő tényezők folynak be rá, melyek termékeny talajban gyökeredzván, eredetiségére termékenyítőleg hatnak. És hol találjuk meg ezen a gyermek egyediségének megfelelő szellemi táplálékot jobb minőségben és nagyobb mennyiségben, ha nem a nép- és népies jellegű költészet termékeiben, melyek a népnek legsajátosabb eszmevilágának, esze járásának, és kedélyéletének legközvetlenebb folyományai? — Hisz a nép- és gyermek kedélyelete eszme- és eszejárása azok, melyekről Lazarus és Steinthal tudománya minden kétséget kizáró bizonyítékokkal támogatva mondja, hogy ezek fölött sok és egymáshoz felette közelfekvő érintkezési pontokkal és belső hasonlóságokkal dicsekedhetnek! Ennyit annak igazolására, hogy a nép- és népies költészet termékei olvasókönyvbe valók.

Készülő-félben levő olvasókönyvemnek felekezeti és pedig zsidó felekezeti jellegűnek kell lennie. E jelleget kölcsönzi olvasókönyvemnek az abba felvett, a világ teremtésétől Ábrahám fellépéseig terjedő bibliai elbeszélések, melyek egy teljesen kikerekített egésznek képeznek és azon imák, melyek a zsidó istentiszteletnek középpontját és olvasókönyvemnek negyedik és be-

fejező részét teszik. A bibliai olvasmányok, melyek már belső természetüknél fogva is a népköltészet termékeivel hasonló képző erővel bírnak, a Pentateuch Mendelssohn által eszközölt, classicitásra nézve máig utol nem ért fordításából meritvék, az imák pedig Mannheimer, nézetem szerint a legjobb létező imafordításainak alapján készültek, természetesen annak tekintetbevételével, hogy hétéves gyermekekkel van dolgom Venio nunc ad fortissimum, t. i. olvasókönyvemnek azon részéhez, mely az olvasni-tanulás alapja. De erről csak jövő közleményemben.

Herczegh Emil.

Fröbel élete és működése.*)

A midőn Fröbel Frigyes 1782 ápril 21-én a rudolfstadti *Ober-Weiszbach* nevű helységben a napvilágot megpillantotta, Pestalozzi, a népnevelésügynek nagy apostola, már fölébresztette művei és intézetei által Európa összes művelt nemzeteiben a népnevelés iránt való érdeklődést, és a midőn Fröbel hányatott, viszontagságteljes ifjuságának végén a tanítói pályára lépett, Ifferten, a lánglelkű, szerény iskolamester működésének színhelye, még valóságos bucsujáráhely volt, hová koronás fejedelmek, hatalmas államférfiak, böles tudósok s tanulni vágyó ifjak tömegesen elzarándokoltak, hogy megismerhessék a nép boldogítására vezető utat, s merithessenek azon forrásból, mely mint az élet vize, fölmelegítette a lelkeket a tudatlanságban sinylődő és a szolgaságban elnyomorodott lelkű nép iránt.

Fröbel is ivott e forrásból! Két évet töltött Iffertenben, Pestalozzi bűvös körében, a melyben, ha volt valakiben népnevelői hivatottság, az nemcsak öntudatosná válhatott, hanem hatalmas fejlődésnek is indult. Pestalozzi hatása olyan volt a vele rokonlelkűletűekre, mint a mágnesé a vasra; minél többször érintkeztek vele, annál hatalmasabban megragadta őket a népnevelés magasztos eszméje s azon ellenállhatatlan vágy, hogy ez eszmének szolgálatába álljanak. — Így járt Fröbel is!

Fröbel egyéniségében, műveiben kifejtett nézeteiben az általa fölállított intézetekben, sok oly vonást találhatunk, melyek Pestalozzira vallanak; de találunk Fröbelben és műveiben oly részekre is, melyek azt bizonyítják, hogy ő nem egyszerű utánzója, hanem kiváló teremtő erővel bíró tanítványa, alkotni tudó követője volt a nagy iskolamesternek.

Benne is meg volt, miként Pestalozziban, a közjólétet emelő eszmék iránt való eleven érzék, mely örökké buzgó forrását képezi a gondolatáratnak s ihletett beszédnek. Szavai mindig azon határtalan lelkesedést tükröztették vissza, mely keblében a népnevelés és népboldogítás eszméiért lángolt. Ki körébe került, azt ő is varázshatalommal érintette és senki sem érezhetett személye iránt ellenszenvet, ha lelkét kitarva azon módokról hallotta fölmelegítő, buzdító beszédét, melyek a nevelésre vonatkoznak. Fröbel is annyira át volt hatva a népnevelésügy magasztos eszméjétől, hogy örökösen azzal foglalkozott, s keresve kereste az alkalmat és az embereket, hogy eszméit terjeszthesse. Kivált azon időben, a midőn a kisdedek nevelésére vonatkozó elméletének megvalósítására nézve a nézete

*) Mutatvány a „Nemzeti Nénevelés“ 1882. IV. füzetéből. Eme 39 oldalra terjedő kitűnő értekezés, melynek elejét és végét adjuk, külön lenyomathban is megjelent. Kiadta Péterfy Sándor; ára 30 kr. Kókai Lajos bizománya. Tiszta jövedelme az Eötvös-alap intézmény javára fordittatik. S z e r k.

szerint legtökéletesebb eszközöket, a *gyermekkertek* és *gyermekjátékokban* megtalálta s azokat életbe hívta, lázas tevékenységet fejtett ki abban, hogy nézeteit minél többekkel megismertethesse, még pedig ha csak lehetett, a közvetlen érintkezés útján. Órákig elmagyarázgatta a gyermekkertek és gyermekjátékok jelentőségét, célját és hatását s a blankenburgi gyermekkert látogatóit addig soha sem eresztette el köréből, míg teljesen meg nem győződött arról, hogy azokat az ügynek megnyerte, velük eszméjét megértette s bennök is lelkesedést ébresztett.

Igazi typusa volt Fröbel is a mindig és mindenütt oktatni kész német idealistáknak, s méltán elmondhatta róla Deinhardt, a kitől életrajzi adatainkat át vesszük, hogy hozzá hasonló alakokat csak is az eszményi iránt fogékony német nemzet körében lehet találni. A különbség Pestalozzi és Fröbel között leginkább abban áll, hogy míg Pestalozzi a népnevelés és népoktatásügy reformálását a szegény, szolga nép iránt való rokonszenvéből merített akaraterővel eszközölte, addig Fröbelt németének, az egész német nemzetnek imáadásig való szeretete készítette a munkára, a melylyel az egész német nemzet közoktatásügyének reformálására törekedett. Fröbel saját nemzetéről hangosan hirdette, hogy azt igazi ősnépnek, az emberiség egyik legnemesebb fájának tartja, melyet jámborság, mély és mindenoldalú gondolkozóképeség, igazi családias és polgári érzület, alaposság és a kevéssel megelégedni tudás jelemeznek. — Fröbel népét, a nemzetét a valódi keresztény műveltségre alkalmas történelmi népnek tartotta, melyre szerint a jövőben nagyobb szerep várakozik, mint minővel a múltban birt. E szerepre a németeket előkészíteni, a közoktatásügy reformálása által minél alkalmasabbá tenni volt az ő korának az ő felfogása szerint a legfontosabb feladata. Egész férfi-korának minden egyes óráját arra szentelte, hogy e föladat megoldásához ő is minél többel hozzájáruljon — s másokat is e feladatban való részvételre ösztönzött.

Fröbel nevelési rendszerét, a közoktatásügy reformálására vonatkozó alapmunkáját 1826-ban bocsátotta közzé Keilhauban ezen czim alatt: „*Die menschenziehung, die Erziehungs-, Unterrichts- und Lehrkunst.*“

Nincs veszedelmesebb, mint nagy emberek rendszerét követni akármilyen nagy emberek tehetsége és ügyessége nélkül.

Hogy mennyire tévútra juthat a mindeu áron rendszerező nevelő — mutatja Pestalozzi példája is — Pestalozzi a *szemléltetés* nagyszerű elvének a népoktatás terén való elterjesztője, rendszert alkotott, arra nézve, hogy mit szemléltessünk és hogyan szemléltessünk észleléstani alapokon megindulva — fölállította, hogy a szemléltetésnél kövessük a *közletről távolról* haladás elvét — és ennél fogva szemléltessük a gyermekkel először is a maga testét s valóságos *test-tant* kezdetet el a kis gyermekekkel. — Ma már mosolygunk ezen rendszert fölött, volt idő, a midőn erre esküdtük Pestalozzi hívei.

Fröbel is így járt! Játékszereit lélektani törvényeknek megfelelőleg válogatta és alkalmazta. P. o. elfogadta azt a törvényt, hogy a kised az egyszerű benyomások elfogadására képesebb, mint az összetettek észrevételére — ezért foglalkozzék, játszó a gyermek kezdetben csakis az egyszerű alakkal bíró lapdával, azután a tekével, később a *koczkával* s így tovább. Ne azt személje tehát a gyermek, a mi érzékelési ösztönét fölkelti, hanem a lapdát, tekét, koczkát. Erről halljon beszélni, énekelni, ezeket érzékelje, szemlélje, ezek mozgásán fogja meg a tér. idő stb. képzeletének

első alakjait. erre esküsznek most kivetői s csodákat várnak a Fröbel-féle foglalkoztató eszközök ezen csoportjától.

Minél többször foglalkozunk valamely tárgygyal, annál határozottabb képzetet nyerünk arról, minél határozottabb képzetünk van egy tárgyról, annál nagyobb mérvű ösztön támad bennünk arra nézve, hogy mindenről, mi körülöttünk van, határozott képzetet szerezzünk. Örökké kocka, teke, hasáb legyen a gyermek foglalkozási eszköze, ismerje meg ezeket igazán, jól, minden oldalulag, tudjon már a négy éves gyermek, hogy hány éle, csúcsa, lapja van a kockának, hasábnak, hengernek; ne csak építgesse, rakosgassa ezeket, hanem tudjon azokról énekelni, beszélni, képes legyen azokból tárgyakhoz hasonló alakzatokat alkotni. — Avagy természetes-e, ha a gyermeknek egész szellemi világát, értelmét, érzelmét, akaratát ezeken és csak ezeken a kockákon, tekéken, hasábokon és hengereken akarjuk fölébreszteni és ezekhez akarjuk azok fejlődését kötni.

Szintén elfacsorodik az ember szive, ha hallja, hogy a gyermekkertben a négy-öt éves gyermeknek a nyolc hasábra osztott kockával való foglalkozás közbe az egészet fél, azután negyed, végre nyolczat részekre kell osztani, azután a hasábokat megszemlélve, hányszorta nagyobb a felső lap, mint a hátsó lap? stb. Hát még hogyha dalolja is hozzá: „Ez a kocka egyik lapja, Többit a kezem takarja.“

Bizony siralmas természetes foglalkozás ez a kisdedekre nézve. Jól mondja Richter — nem kell annyi homokot szórni a világ szemébe — hadd maradjon több homok a gyermekkertek játszótermében, jobban el tudnánk ezzel a gyermekek játszani, mint a kockával és hasábbal való okoskodások közben. És mi teljesen igazat adunk Richternek!

Nem kárhoztatjuk Pestalozzit azért, mivel elhibázta a szemléletes alkalmazását; hanem dicsőítjük és áldjuk azért a jóért, a mit létre hozott, s szellemét és nem hibás rendszerét érvényesítjük. Nem ítéljük el Fröbelt, mivel nagyszerű elveit hibásan foglalta rendszerbe, hanem dicsőítjük az eszmékért, melyeket reánk hagyott, és legyünk azon, hogy Fröbel helyes elvei a gyakorlatban helyesen érvényesülhessenek. — Vigyük vissza minél inkább a gyermekerti kisdedek foglalkozását a játékra. Játsszék a kisded szive, lelke szerint úgy, a miként azt Fröbel maga is kívánta. Minél kevésbé legyen a gyermekert tanító iskola; tegyük át tehát a Fröbel-féle rendszernek nagy részét a népiskolába — érvényesítsük ott is azt a nagy elvet, melyet Fröbel is kimondott, t. i. legyen a nevelés és oktatás természetes alapokon nyugvó, s a növendék öntevékenységét érvényesítő. S ezzel ünnepeljük meg hozzá legméltóbban születésének százados örömnepét, és a mi még az ő dicsőítéséhez tartozik, tegyük gyermekertjeinket nemzeti szellemben működő intézménynyé, úgy, hogy azon csinált Fröbel-dalok helyett alkalmazzunk nemzeti népdalokat, s azon csinált Fröbel-játékok helyett érvényesítsük a népéletben még itt-ott feltalálható nemzeties gyermekjátékokat, hisz Fröbel, a nemzeti szellemben való nevelés nagy apostola, jobban nem is dicsőülhet meg, mintha épen az ő legnagyobb gondolata, a nemzeti nevelés eszméje megvalósul.

Péterfy Sándor.

Hihetetlen — de még is igaz.

Bars megyei levelezőnk értesítése nyomán közöljük következő hihetetlennek látszó épületes történetet és igen lekötelez ne Bars megye igen tisztelt kir. tanfelügyelője, ha közleményünket

m e g c á f o l n á. A dolog lényege következőkből áll. Egy szegény okl. néptanító, nevezzük S-S.-nek a tanítói nyugdíjintézmény életbeléptetésekor L. J. tanfelügyelő ur által hivatalosan felszólíttatik, hogy lépjen az orsz. nyugdíjintézetbe, illetve arra, hogy fizessen évenként annyi meg annyi forintot.

A tanító habár nehezebbre esik, megfelel ezen kötelezettségnek, mert hiszen kötelező mindnyájunkra nézve.

Ez így tartott hét éven át. Eddig a dolog rendén volna.

Az 1881-ik év november kavában egyszerre arról értesíti az aranyosmaróti adóhivatal a szegény tanítót, hogy az általa hét éven át befizetett nyugdíjintézeti illetmény ki van utalva nyozva részére, mert ő abba föl nem vehető.

Miért? Talán a tanfelügyelő ur személyesen meg nem győződött annak idején felvehetőségéről? Dehogy nem! Talán nem okleveles néptanító? Birtokában van a szabályos kolduslevélnek. Más itt a bökkenő. Az 1881-ik évi március 21-kéről 8070 sz. a kelt nm. vallás- és közoktatásügyi ministerium rendelete nevezett tanítónak fel nem vehetőségét avval indokolja, hogy S. S. mint hitanító van alkalmazva (talán esetleg ezen kötelezett tantárgy előadásával van megbízva az illető okleveles néptanító, ki 7 éven át pontosan lefizette nyugdíjilletményét) és ezért a koldus alamizsna, melyet a nemzet, napszámosai számára megszavazott, az illető tanítónak meg nem szavazható.

Tudjuk, hogy Barsmegye igen tiszt. tanfelügyelője felterjesztést intézett ez ügyben a nagym ministeriumhoz. Figyelemmel kísérjük az ügy elintézését. Ugy látszik, hogy ezt a hitoktatást még is csak olyan szűkséges komédiáfélnékné tekintik bizonyos körök (mert a földrajz tanítóját eddig meg nem fosztották még ezen jogától) a komédiást kár volna pedig nyugdíj kedvezményben részesíteni.

Csak hogy az intéző körökben megfeledeztek arról, hogy annak a komédiásnak van néptanítói oklevele és az általa előadott tantárgy ott szerepel a szentesített törvényben mint kötelezett tantárgy és hogy az illető azonfelül 7 év óta, ezen intézmény összes jogaira igenyt tartotta, oly jogokra, melyet 8072. sz. rendelettel elütni nem lehet, de még kétszer 8073 rendelettel sem mindaddig, míg hazánk alkotmánya fel nem függesztetik, avagy míg a nyugdíjintézményről szóló törvénycikk oda nem módosíttatik, hogy a hivatalos tanterv élén felemlített kötelezett tantárgynak oklevéllel rendelkező oktatója, nem részesül a nyugdíjintézmény áldásaiban.

D. P.

L e v e l e z é s.

Tekintetes Szerkesztő ur:

A félévi nyilvános vizsgák ellen már nem egy tanügyi lapban olvastam felszólalást, és hogy ezek valóban hátránnyal vannak a tanítás rendszeres menetére, arról minden józan gongolkodó tanító meggyőződhetett. De valamint némely ujitás csak nehezen képes magának utat törni, úgy hitközségeink nagyobb része is csak nehezen válik meg a régi szokástól.

Különös örömmel constatálhatom tehát, hogy iskolaszékünk egy a napokban tartott ülésében, Reinitz Gábor iskolaszéki elnök ur indítványára,

a félelmi nyilvános vizsgák beszüntetését elhatározta. Ez magában véve ugyan nem nagy vívmány, de tekintve környékünkbeli izr. hitfelekezeti tanodáit, mégis haladásnak vehetjük.

Ki kell itt egyuttal emelnem, hogy iskolaszékünk derék elnöke, mióta őt a hitközség bizalmával megajándékozta, ernyedetlenül fáradozik iskolánk felvirágoztatásán és mindent elkövet, hogy berendezését illetőleg a kor színvonalára emelje.

Örömmel hozom még Tek. Szerkesztő urnak tudomására, hogy Fischer Bernát ur, helybeli államvasuti hivatalnok eljegyezte magának iskolánkban működő Basso Róza kisasszonyt. Hogy nevezett k. a iskolánkból távozik egyrészt sajnálhatjuk, amennyiben szorgalma és műveltsége által osztatlan tiszteletünket érdemelte ki; de másrészt tekintettel a tanítói rögzös pályára szerencsét és boldogságot kívánunk a frigyhez, stb. Maradok

Dombóvárott, márczius 27.

Stern Dávid,
elemi tanító.

Tekintetes szerkesztőség!

Becses lapjának 3. számában a nagyváradai orth. izr. hitközség és ezzel együtt a volt szeredi rabbi támadtattak meg, a midőn az utóbbiról az állítottatott, hogy nem tud magyarul. Legyen megengedve, hogy én, mint volt szeredi tanító, a ki t. Fuchs Mór úr házában naponkénti vendég valék, ez állítást helyreigazítsam. A volt szeredi rabbi igenis tud magyarul, elméletileg ugyan jóval többet mint gyakorlatilag, mi azonban csak abban találja magyarázatát, hogy Szered nem magyar ajkú község. De ő előszeretettel foglalkozik már évek óta a magyar nyelvvel. Velem együtt járatta többek közt a „Pesti Naplót,” melynek minden zege-zugát a legfigyelmesebben átolvasta, és pedig csak azon czélből, hogy magát édes hazánk nyelvében gyakorolja. Lelkiismeretesen állithatom, hogy folyékonyan olvassa a magyart, helyes kiejtéssel és hogy akármely politikai vezércikkben alig fordul elő egy szó, a mely előtte ismeretlen, és a melynek értelmét jeles szóképzési tehetsége által szótár nélkül is megfejteni nem volna képes.

Igen lekötelezne a tek. szerkesztőség, ha e helyreigazításomat becses lapjában közzétenni méltóztatnék. *)

Engedjen becses lapja még tért egy őszinte dicséretnek, hisz eleget nyitott már ajtót tanítók panaszainak községeik ellen. Közepette a tanító-üldözések által hirhedté vált községeknél, Kis-Körös sivatagi oázként üdítőleg emelkedik ki iskolája és a tanítókkal bánásmódja által. Hogy az előbbeni Chéderek helyébe egy három tanteremből álló, anyagi erejét majdnem túlhaladó új iskolaépületet állított fel, hogy azt az iskolatörvény minden igényeinek tökéletesen megfelelőleg berendezte, hogy képes tanítókat alkalmazott, és azoknak törvényszabta véglegesítése alól kibujni esze ágában sincs; ez mind szép, de utóvégre csak kötelesség teljesítése. Ha azonban egy község önszántából fizetés felemelés és drágasági pótlék által a tanító anyagi helyzetének javításáról oly nagy lelkiismerettel gondoskodik, mint ezt irányomban f. é. február hónapban tanusította, ez már aztán igazán

*) Hogy a volt szeredi és jelenlegi nagyváradai rabbi Pesti Naplót olvas és talán nyelvgyakorlatokat is ír, nagyon szép tőle és a legszebb sikert kívánjuk neki. De a nagyváradai zsidóságtól elvárja az ország zsidósága, hogy olyan magyar papot válasszon magának, ki már nem tanul, hanem ki már maga tanít magyarul. Persze akkor miért volna orthodox község, ha azt tenné, a mit a neologusok tesznek. Szerk.

dicséretre méltó, és meggyőződve állithatom, hogy ha minden község tehetőségéhez képcst és aránylag iskola és tanítóért annyit áldozna mint a Kis-Kőrösi, Magyarorszában alig volna található elégedetlen zsidótanító.

Kis-Kőrösön, 1882. márczius 19-én.

Mély tisztelettel
ZAPPER SAMU.

Vegyesek.

— **A Lederer-ünnepély ügyében.** A Lederer-ünnepély tárgyában alakult 100-as bizottság központja, m. hó 23-án tartott ülésén, következőkben állapotott meg:

1.) Az ünnepély folyó év május 29-én (pünkösöd hétfőjén) tartatik meg.

2.) Az ünnepély fénypontját a megtartandó diszgyűlés fogja képezni, mely ülésnek részletes programja ugy a szak- és napi lapok-, valamint külön meghívókban is annak idején az érdeklődők tudomására hozatik.

3.) A bizottság által szétküldött gyűjtőívek visszaküldésének határideje (éngedve több ez iránybani kérelemnek) f. év május 15-éig meghosszabíttatik.

4.) A felhívás kérelme folytán czimüket bejelentett Lederer volt tanítványai részére bizalmas jellegű értesítés küldetik, mely az ünnepélyre vonatkozó összes tudnivalókat tartalmazza.

5.) Ivtartóinkat tiszteletteljesen felkérjük, a birtokukban levő íveknek a határidő lefolyásáig való visszaszármaztatására.

A vidékről ez alkalomra felránduló kartársak ingyenes elszállásításáról gondoskodva lesz. Az erre igényt tartók felkéretnek, a központi irodában (Akácza-utca 65. sz.) ez iránt 8 nappal az ünnepély lefolyása előtt való jelentkezésre.

A minden oldalról tanusított meleg érdeklődésből ítélve, már is mondhatjuk, hogy ünnepélyünk méltó lesz az ünnepelthez. Csukási.

—Sz.— Az angol-, francia-, német és osztrák zsidók tevékenységet fejtenek ki a muszka barbarismus áldozatainak nyomoru sorsa enyhítésére, csak magyar zsidók könyörületességéről hallgat az europai sajtó. A **A vácsi orthodox zsidó község** azonban életjelet adott az ő módja szerint, t. i. általános böjtöt rendelt el az éhezők és földönfutók javára; talán azon hiszemen, hogy majd **ebből** a muszka zsidók jóllaknak. Pedig Esaias próféta ezeket mondja: „Avagy ilyen-e a böjt, melyet én parancsoltam, hogy napestig az ember gyötörje az ő lelkét, mint a káka lehajtsa az ő fejét? (Esaias LVIII. 6.) Avagy nem ez-e, hogy az éhezőnek megszegd a kenyeredet és a szegény bujdosókat bevigyed házádba? mikor mezitlent látsz megruházzad és a te testvéred előtt el ne rejtse magadat. (Esaias LVIII. 7.)

— Sz. — Az izr. községi hivatalnokok orsz. egyesülete f. h. 25-én tartotta alakuló közgyűlését. Az eszmét Friedman M. L. főkántor és tanár megpendítette és szerencsésen keresztül is vitte és az országból szép számmal egybegyűlt hivatalviselők hálájuk kifejezése mellett, meg is választották Friedman urat elnökül. Mi sok szerencsét kívánunk egyesületünk régi jó barátjának *e nagy tettehez*. Mi ezen új egyesületnek, ha az ország összes izr. hivatalviselői felkarolják, nem csak nagy jövőjét látjuk, de nagy horderőt is tulajdonítunk neki. Most már a tanítók szervezkedtek országszerte s pedig tekintet nélkül azon czivakodásra és veszekedésre, melyeket orthodoxia, haladás, status-quo és szefard hamis czég alatt véghez visznek.

Ugyan ezt teszik most a községek jobb fizetésű többi hivatalnokai. Hát ha a községeink is észre térnek, hát ha ők is belátják, hogy egyesülhetnek ők is céljaik előmozdítására. Hát ha belátják, hogy érdemes volna a valódi autonomia megmentése kedvéért, a vallási kérdéseket mellőzni és — egyesülni?!

— Sz. — Pest-Pilis-Solt-Kiskúnmegye és Kecskemét sz. k. város tankerületének népiskolai állapotáról szóló 18⁸⁰/₈₁ iskola-évi kimutatás. Irta Tóth József kir. tanácsos és tanfelügyelő.

E jelentésből látjuk, hogy a területen levő 471 elemi iskola közt van 31 zsidófelekezeti iskola; mózes vallású iskolás gyermek pedig van 9143. A 31 iskola közül magyar tannyelvű van 29, német-magyar tannyelvű 2. A zárszóban a zsidó tanítók helyzetéről következőleg nyilatkozik:

„Jelentésemben igyekeztem hű képét adni annak az ügynek, melyet e vármegyében illetőleg a közigazgatási bizottságban képviselni szerencsés vagyok. Megmutattam az éremnek mind két oldalát, feltüntetni igyekeztem a fényt és árnyat egyiránt; az egészséges rész mellett nem volt szabad leplezetlenül hagynom a beteg, a szenvedő tagot sem. — Tény az, hogy visszaesés, sötétebb árnyék nem mutatkozik, de sőt, — a zsidó tanítóság még mindig kétségbeejtő állapotát kivéve, — némi előrehaladás, némi javulás észlelhető. A zsidó tanítóság ügyének javítását illetőleg is több fontos intézkedés történt, mely intézkedések azonban mindannyiszor csak helyi intézkedések lehettek, mindamellett is 19 helyen nyert a tanító részint erkölcsi, részint e mellett még anyagi elégtételt is.“

Ha a hazai tanfelügyelők szinte ezen az uton szellőztetnék a zsidó tanítók szerencsétlen viszonyait, talán segítenék sorsukon. És ki érdemelne jobban támogatást, mint épen a zsidó tanítók, kik a magyarosodás leghűbb, legbuzgóbb apostolai. Ez szembeszökő érdem, még akkor is, ha nem is hasonlítjuk össze e téren működésüket a *nemzetiségi* tanítókéval.

—Sz.— Mult számunkban Szontag szolnoki kartársunk eljegyzésére vonatkozólag, nem Beyer, hanem Berger Sarolta, és nem Izsa, hanem Irsa olvasandó, mit ezennel helyreigazítunk már a szép menyasszony kedvéért is, nehogy szive választottja, az Értesítőre támaszkodva hűtlenül egy Beyerre is kacsintani jogosítva érezze magát.

— Sz. — A „Magyar Könyvtár.“ szerkesztik Dr. Székely Ferencz, Dr. Staub Mór és Bakos János. Kiadja *Aigner Lajos*, megjelent „Népmesék és Népdalok.“ Egy-egy füzet ára 15 kr.

Egyleti élet.

Április hóban fizettek tagdíjat: Hirschler Dávid N. Vázsony 2 frt; Kiss Vilmos Dunapentele 2 frt; Pártolótag Witt Manó Vác 5 frt; Huszerl György Lugos 4 frt; Führer Ignác tanár Bpest 2 frt; Neufeld Gusztáv Érsekújvár 2 frt; Klingenberg Jakab Pécs 2 frt; Goldberger József Pécs 2 frt; Fischer Ignác Verbó 2 frt; Becher Ignác Vág-Besztercze 2 frt; Blumschein Lipót Esztergom 2 frt;

Helyreigazítás: A mult heti kimutatásban olvasandó: Löwenbach Jozsefa, Kemény Mór, Kellert Lajos, Kondor József. Bun Samu 2—2 frt.

Szerkesztői üzenet.

Többeknek. Egészségi bizonyítvány alapján jelentkezett új tagjainak tudomására hozzuk, hogy a részükre kiállított felvételi okmány útnak indult. Amennyiben pedig az erre reflektálók f. év május 8-ikáig esetleg meg nem kapnák, ugy sziveskedjenek ezt egy levelező lapon az elnökség tudomására hozni.

S. K. Apatin. Már megtörtént.

D. Trencsén. Örömmel értesültünk a mozgalomról, tőlünk kitelhetőleg pártolni fogjuk

K. Pécs. A pécsiek kivívták az egi nevet. Üdvözljük!

Ar.-Maróth, Czegléd és Tétény. A jövő számban hozzuk.

H. Y. B. Méltóztassék alapszabályainkat átolvasni és azt fogja találni, hogy kölcsönüggyel egyesületünk nem foglalkozik, kérelme ez irányban nem teljesíthető.

— Az „Anker“ élet- és járadék biztosító társaság Bécsben f. hó 13-án tartá meg 13-ik rendes évi közgyűlését. Gr. Zichy Edmund elnöklete alatt. A Bodart igazgató által felolvasott s jóváhagyóság tudomásul vett igazgatósági jelentésből következőket jegyezzük meg: Az 1881-ik évi üzleti eredmények ismét igen kedvezők voltak. 1880 dec. 31-én 79137 szerződés volt érvényben és pedig 120.444.171 frt 99 kr birztosított tőke és 43.514 frt 26 kr. életjáradék, az 1881. benyújtott bevallások összege 13.844,015 frt 50 kr. tőke és 1064 életjáradék-biztosítást tett. Megkötetett 5390 szerződés 11,555.217 frt 19 kr. tőkével, vagyis 1.762.396 frt 65 krral több, mint 1880-ban. Halálozás, lejárást stb. által 6293 szerződés 6.496.439 frt 04 kr. tőkével jutott érvényen kívül, úgy hogy az állomány 5.058.778 frt 15 krral emelkedett. A biztosítási állomány 1881. dec. 31-én 73234 szerződésben 125.502.950 forint 14 krajcár tőke és 44.504 forint 96 krajcár járadék biztosítást mutat fel, ebből 34612 szerződésben 64.258,182 frt 85 kr. halálesetre és 43496 szerződésben 61.227,627 frt 59 kr, életesetre van biztosítva. — Mint minden éven, a lefolytban is felosztásra került egy tulélési csoport, mely alkalomból 2.440.985 forint 79 krajcár készpénz fizettetett ki, s a felek befektetései 7 és fél százalék kamatot hoztak. A hasonlóan kifizetésre került csoport — biztosított legkisebb eredménnyel — (E. táblázat) szintén igen kedvező eredményü volt. A haladásági viszony a biztosítottak közt kedvező volt, a mennyiben 744,487 frt 01 kr. várt kár ellenében csak 702.882 frt 17 kr. fordult elő, ebből a viszonzbiztosítások levonásával a társaságra esik 476.476 frt 95 kr. és 118.742 frt 02 kr. a nyereség-részesüléssel biztosítottak osztályára. Ezen osztály külön mérlege az 1876—1881-ki időre 345.884 frt 55 kr. nyeresémmel záródik. — Az 1881 ben bevett díjak élet- és haláleseti biztosítások után 2.889,699 frt 30 krt. tettek, ebből 418.861 frt 60 kr. első évi díj volt. A díjtartalékok és biztosítási alapok 8.215,879 frt 06 krról 8.950,384 frt 30 krra emelkedtek. A tulélési csoportok vagyona 19.845,801 frt 12 krt. tett. Az ingatlanok értékéből is, habár azok jövedelme a mérlegben felvett értéknek teljesen megfelel — 50,000 frt leiratott, úgy hogy az ingatlanok értéke a jelenlegi mérlegben 1.560 253 frt 71 krral van felvéve. Az érték papirok értéke 2.194,389 frtot tesz, az állampapirokra s jelzálogra adott kölcsönök összege kitett 4.133.921 frt 27 krt. A nyereség és veszteség számla 255.005 frt 82 kr. nyereséget mutat fel, ebből a mult évben külön tartalékba tett 150.000 frt-hoz további 75.000 frt csatoltatott, miáltal ezen külön tartalék 225.000 frtra emelkedett, 5005 frt 82 kr. új számlára vitetett és 175.000 frt felosztatott, a mi alapszabályszerű levonások figyelembe vételével részvényenként 230 frt osztaléknak felel meg. A tartalék alap 326.725 frt 83 krra emelkedett. Az összes társulati tartalékok es biztosítási alapok tulélési csoportok vagyonával együtt 30.748,225 frt 36 krt tettek. — A társulat a lefolyt évben engedélyt szerzett üzletkörének a porosz királyságra való kiterjesztésére, s működését ott 1881 juniusban meg is kezdte. A felmerült szervezési költségek a 1881 diki nyereségből leirattak.

Nyom. **Garai Mór**, Budapest, Károly-körut 3. Huszárház.
